

Eneolit

Eneolithic

Blatec (okr. Olomouc)

Kocanda; „Za Nádražím“, parc. č. 442/52, 442/53.

Kultura nálevkovitých pohárů, kultura šňůrové keramiky, kultura zvoncovitých pohárů. Sídliště, hrob. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: S-JTSK: -547987.57, -1128931.53; -547987.2, -1128954.28; -547963.2, -1128954.16; -547963.7, -1128931.53

V červenci 2024 prozkoumali pracovníci Archeologického centra v Olomouci, p. o., stavební parcelu (p. č. 442/52, 442/53) s pozůstatky sídliště kultury s nálevkovitými poháry (KNP) a hrobem kultury se šňůrovou keramikou (KŠK). V kruhové zásobní jámě KNP (obj. 57) byly zachyceny fragmenty nádob, štípaná, broušená a kostěná industrie. Na lokalitě byl prozkoumán kostrový komorový hrob KŠK (obr. 1), kterou překryl objekt (?) s keramikou kultury se zvoncovitými poháry. Hrob KŠK obsahoval kolekci osmi keramických nádob (amfory, džbán, poháry), plochou štípanou sekeru, štípanou industrii, měděné šídlo a zvířecí kosti. Skelet mladého jedince byl uložen na dně v severní polovině jámy v neanatomické poloze a zároveň byl z části překryt zlomky z hrdla velké hrncovité nádoby (č. 7). Prostor výzkumu je součástí polykulturní lokality zkoumané v roce 2023 (Záhorák et al. 2024a; 2024b).

Literatura

Záhorák, V., Kalábek, M., Johančík, M. 2024a: Blatec (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 65(1), 201–202, 233.

Záhorák, V., Kalábek, M., Johančík, M. 2024b: Blatec (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 65(2), 206.



Obr. 1. Blatec. Kostrový hrob kultury se šňůrovou keramikou. Foto L. Šín.

Fig. 1. Blatec. Inhumation grave of the Corded Ware culture. Photo by L. Šín.

Summary

A storage pit of the Funnel Beaker culture and an inhumation grave of the Corded Ware culture (Fig. 1) were investigated in Blatec (Olomouc District) in June 2024. The grave was later overlapped by a Bell Beaker feature.

Marek Kalábek, Lukáš Šín

Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

Staré Zámky.

Eneolit. Hradiště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: dočasně Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.2161000N, 16.7156269E

V roce 2024 byla na Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., předána sbírka archeologických nálezů, které byly získány na akropoli polykulturního hradiště Staré Zámky v Brně-Líšni panem J. Černým z Brna, jenž zde prováděl povrchové sběry od 90. let 20. století až do roku 2015. Kromě mladšího materiálu obsahovala jeho sbírka i čtyři pravěké kamenné artefakty, zařaditelné ve dvou případech do kategorie broušené a ve dvou do kategorie ostatní makrolitické industrie. Broušené artefakty reprezentuje drobný sekeromlat bez týlové partie, který byl zlomen v oblasti provrtu a na svém hřbetu (pod původním provrtem) nese náznak dalšího pokusu o provrtání, k němuž však již nedošlo (dochované rozměry: 79 × 32 × 27,5 mm, průměr provrtu na hřbetní straně: 14 mm, hmotnost 100 g; obr. 2:1), a masivní trapézovitá sekerka se zaobleně obdélným průřezem a výrazně hraněnými boky, která je zlomena v podélné ose tak, že chybí větší část jednoho z boků i ostrí (dochované rozměry: 88 × 32 × 24 mm, hmotnost 116 g; obr. 2:2). Povrch sekerky je precizně vyleštěn a surovinu, ze které byla vyrobena, lze označit jako jemnozrnný amfibolit s magnetickou susceptibilitou okolo $0,360 \times 10^{-3}$ SI jednotek. Pro výrobu miniaturního sekeromlatu byl použit porfyrický mikrodiorit z brněnského masivu (magnetická susceptibilita: $0,132 \times 10^{-3}$ SI jednotek). Skupinu ostatní makrolitické industrie zastupují dva kulovité drtiče s výraznými pracovními stopami po celém jejich obvodu. Zatímco první z nich je vyroben z amfibolického dioritu (rozměry: 76 × 61 × 54 mm, hmotnost 440 g; obr. 2:3), surovinou druhého drtiče se stal valoun křemene (rozměry: 69 × 74 × 58 mm, hmotnost 495 g; obr. 2:4). Obě suroviny jsou lokální provenience. Z chronologického hlediska můžeme broušené artefakty zařadit rámcově do eneolitu (doloženo je zde vícero fází eneolitického osídlení, cf. Čížmář 2004, 92–93), v případě datace drtičů je jejich zařazení s ohledem na výraznou polykulturnost lokality ještě výrazně širší – zemědělský pravěk.

Literatura

Čížmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri.



Obr. 2. Brno – Staré Zámky. Kamenné artefakty. Foto J. Bartík.

Fig. 2. Brno – Staré Zámky. Stone artefacts. Photo by J. Bartík.

Summary

In 2024, a collection of archaeological finds was donated to the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Brno. The assemblage originates from the well-known multi-period hillfort site of Staré Zámky in Brno-Líšeň (Brno-City District), and was recovered through amateur surface surveys conducted from the 1990s to 2015. Alongside more recent material, the collection comprises four prehistoric stone artefacts: a damaged trapezoidal axe, a miniature hammer-axe with a broken butt, and two spherical grinding tools (Fig. 2). Chronologically, the two polished tools can be associated with the Eneolithic. The grinders are more difficult to date – given the multi-period character of the site, they may be only generally dated to the agricultural prehistory.

Jaroslav Bartík, Pavel Kouřil

Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)

„Na Slatinsku“, „Stránská skála III“.

Kultura nálevkovitých pohárů. Sídliště. Exploatačně-dílenský areál. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezů: dočasně Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1858925N, 16.6838131E; 49.1858731N, 16.6839267E

V roce 2024 navázal na předchozí sezóny systematický výzkum exploatačně-dílenského areálu na Stránské skále v Brně (souhrnně Bartík 2023). Výzkum se soustředil na polohu SS III, kde byla provedena další etapa geofyzikální prospekce, jež přiléhala k ploše měřené v roce 2017 a také zde proběhl menší revizní odkryv objektu kultury nálevkovitých pohárů 1/81. Geofyzikální prospekce o rozloze 2,1 ha potvrdila přítomnost několika desítek

magnetických anomálií představujících potenciální zahloubené objekty, a doložila tak pokračování pravěkých lidských aktivit dále k jihovýchodu. Pro revizní výzkum byl vybrán jeden z ponechaných kontrolních profilů v severní polovině rozsáhlého soujámí situovaný mezi sektory 4 a 7 v ose V-Z. Výzkum byl koncipován jako sonda obdélníkovitého tvaru o rozměrech 5 × 1 m a jeho cílem bylo ověření stratigrafické situace ve výplni objektu (obr. 3), doprovázené odběrem vzorků na datovací, geoarcheologické a archeobotanické analýzy. Nová data by měla přispět k lepšímu pochopení formativních procesů výplně objektu, jeho funkce a upřesnit stáří jednotlivých vrstev. Jednou z výzkumných otázek bylo také ověření přítomnosti drobné frakce štípaných artefaktů, která v původní kolekci z 80. let 20. století takřka zcela chybí (cf. Svoboda, Šmíd 1996; Bartík 2023). Díky kompletnímu proplavení vytěženého sedimentu a zisku velkého množství drobné frakce štípané industrie jsme si nově dokázali udělat představu o míře podprezentování původní kolekce a také o charakteru nejmenších kategorií výrobního odpadu. Kromě bohaté kolekce štípané industrie byl získán menší soubor silně fragmentarizované keramiky a zvířecího osteologického materiálu a z báze objektu se podařilo vyzvednout masivní zrno-těrku. Za zmínku stojí také nález parohové rukojeti s dutinou pro zasazení blíže neznámého typu nástroje, která bude v laboratoři podrobena detailní analýze. Po dokončení exkavace výplně objektu pokračoval výzkum hlouběji a zaměřil se na dokumentaci paleolitické vrstvy s bohatými nálezy z období bohunicienu (viz oddíl Paleolit). Ve výzkumu polohy Stránská skála III bude nadále pokračováno.



Obr. 3. Brno – Stránská skála III. Revizní výzkum stratigrafie v objektu 1/81. Foto J. Bartík.

Fig. 3. Brno – Stránská skála III. Re-excavated stratigraphy in feature 1/81. Photo by J. Bartík.